

Dobro došli!

ZAŠTITA I TUMAČENJE

Nacionalni spomenik tvrđava Stenviks priča značajan dio složene priče o američkoj povijesti. Mnoge grupe i agencije, javne ili privatne, u državi Njujork i širom istočnih Sjedinjenih država, saraduju sa parkom kako bi ispričali dijelove našeg zajedničkog nasleđa i sačuvali povezana istorijska mesta. Da biste bolje razumjeli istoriju tvrđave Stenviks i kolonijalne Amerike, posetite lokacije naših partnera, od lokalnih povijesnih društava do državnih i nacionalnih parkova. Konkretno informacije o partnerima parka možete dobiti od osoblja parka.

Centar za upravljanje zbirka i obrazovanje Marinus Willett, otvoren 2005. godine, rezultat je partnerstva između Nacionalne službe parkova, grada Rima, okruga Oneida, države Njujork i Indijanske nacije Oneida. Centar pruža posjetiocima informacije i izložbe, kao i najmoderniji prostor za skladištenje više od 400.000 predmeta u zbirka muzeja parka.

Nacionalni spomenik tvrđava Stenviks je jedan od skoro 400 parkova u Sistemu nacionalnih parkova. Nacionalna služba parkova se stara o ovim posebnim mjestima koje je sačuvala američki narod, kako bi svi mogli da iskuse naše nasleđe. Misija Službe nacionalnih parkova je da očuva i zaštiti prirodne i kulturne resurse radi zadovoljstva, inspiracije i edukacije ove i budućih generacija. Ako želite da saznate više o parkovima i programima Nacionalne službe parkova u zajednicama Sjedinjenih američkih država, posjetite www.nps.gov.

TERETNA STAZA ONEIDA, ŠEST MILJA KOJE SU PROMIJENILE PUT SJEVERNE AMERIKE

Drevna staza koja povezuje rijeku Mohavk i rukavac Vud je hiljadama godina služila kao vitalna veza za ljude koji su putovali između Atlantika i jezera Ontario. Putnici su ovaj utabani put kroz teritoriju Indijanaca Oneida koristili za prijenos robe i vijesti (a i bolesti) drugima koji su bili daleko. Kada su Europljani stigli, ovaj put su nazvali Teretnom stazom Oneida i započeli značajan period američke povijesti – period u kome su se nacije borile za kontrolu ne samo Putne staze Oneida, već i doline Mohavk, domovine Konfederacije Šest nacija i bogatih resursa Sjeverne Amerike. Tvrđava Stenviks će u ovoj borbi odigrati ključnu ulogu.

Svjetski rat

Borba je počela u ljeto 1754. godine, kada su se kolonijalne trupe Francuske i Virdžinije sukobile u jugozapadnoj Pensilvaniji i započele ono što će postati poznato kao Francusko-indijanski rat. Do 1756. borbe su se proširile na Europu, gdje su bile poznate pod nazivom Sedmogodišnji rat. Iste godine, Francuzi i njihovi saveznici među Indijancima su izvršili invaziju na dolinu Mohavk i počeli da uništavaju britanske tvrđave duž Teretne staze Oneida i Njemačke ravnice (Herkimera, Njujork). Zbog toga je 1758. britanskom brigadnom generalu Džonu Stenviksu naredeno da sagradi tvrđavu na Teretnoj stazi Oneida. Tvrđava Stenviks je zaustavila francuske invazije i pružila Britancima polaznu tačku za dalje kampanje.

Pregled Parka I Informacije Koje Biste Trebali Znati Radi Bezbjednosti

Do ulazne kapije tvrđave stiže se kratkom šetnjom od Centra Marinus Wilet. Oko tvrđave idu tri kratke staze. Jedna prati dio Teretne staze Oneida. Druge dve pomažu pri razjašnjavanju događaja tokom opsade 1777. Rendžeri parka svakodnevno vode redovne interpretativne programe koji traju 45 minuta. Vremena i lokacije svih programa određenog dana možete saznati kod rendžera koji je na dužnosti. Park je dostupan hendikepiranim osobama, i mnogi programi su dostupni onima koji imaju teškoća sa vidom ili sluhom. Službene životinje su dobrodošle u svim zgradama parka. Osoblje je spremno da pruži pomoć.

Tvrđava je vjerna rekonstrukcija, pa postoje opasna mesta na kojima morate paziti. Tlo u tvrđavi i oko nje je često grubo i neravno, i zato pažljivo hodajte. Mnogi delovi tvrđave su pravljani od drveta; pazite na cjepeke. Nemojte dozvoljavati djeci da se penju na zidove i top niti da ulaze u kamine, i sledite upute tokom demonstracija oružja. U tvrđavi nema mjesta za piknike. Kućni ljubimci moraju biti na povocima i moraju ostati ispred ulaza u zgrade. Pušenje nije dozvoljeno na lokaciji, uključujući i bilo gde u tvrđavi i centru za posetioce.

Sporazum iz 1768

Kada se Francusko-indijanski rat završio 1763. godine, Francuska je Velikoj Britaniji prepustila sva prava na teritorije u Sjevernoj Americi istočno od rijeke Misisipi. Međutim, Indijanci, koji su tokom rata bili saveznici Francuske, postajali su sve nezadovoljniji britanskom politikom i protiv njih su započeli su rat za nezavisnost. Pontijakova pobuna je dovela do Kraljevske proklamacije iz 1763. godine, kojom je zabranjeno naseljavanje Engleza zapadno od Apalačkih planina. 1768. godine, načelnik za indijanska pitanja sir Vilijam Džonson je, da bi riješio sukobe između Indijanaca i britanskih naseljenika, u sada već napuštenoj tvrđavi Stenviks ugovorio sporazum kojim je Konfederacija Šest nacija pristala da prepusti zemlju istočno i južno od rijeke Ohajo. To je razbijesnilo druga plemena koja su živjela na toj zemlji i postalo uzrok budućih sukoba.

KLJUČNI DOGAĐAJI U POVIJESTI TVRĐAVE STENVIKS:

1758 – Britanci grade tvrđavu Stenviks, iz koje trupe uspješno osvajaju francuske tvrđave kod Kensingtona, Ontarija (1758.), Osvega i Nijagare (1759.), kao i rijeke Sent Lorens i Montreala (1760.).

1768 – Sporazum o granici ugovoren u tvrđavi Stenviks sa plemenima Šest nacija otvara indijanske zemlje istočno i južno od rijeka Alegeni i Ohajo za naseljavanje. Sporazum izaziva bijes kod ostalih plemena koja žive na toj zemlji.

1777 – 3. augusta počinje opsada tvrđave Stenviks. Gejnsvort se zaklinje da će tvrđavu braniti „do samoga kraja”. Sent Ledžer prekida opsadu poslije 21 dana, suočen sa dolaskom američkih pojačanja.

Bitka kod Oriskanija, 6. augusta. Britanci i Indijanci iz zasjede napadaju 800 članova milicije pod komandom Nikolasa Herkimera, odbijajući pokušaj za odmjenu garnizona tvrđave Stenviks. Trupe iz tvrđave Stenviks pljačkaju logore britanskih lojalista i Indijanaca.

1779 – Trupe pod komandom generala Džona Salivena i Džejmsa Klintona uništavaju gradove Onondaga u srcu zemlje Šest nacija u znak odmazde za napade u dolini Mohavk. Neprijateljstva sa Indijancima se pogoršavaju.

1784 – Sporazum potpisan u tvrđavi Stenviks prekida rad sa plemenima Šest nacija koja su bila saveznici Britanaca tokom rata, i prinuđuje ih da odustanu od teritorija zapadno od Njujorka i severno od rijeke Ohajo.

1788 – Država Njujork ugovara teritorijalne sporazume sa Oneidama i Onondagama u tvrđavi Stenviks, dobijajući velike površine indijanske zemlje i usput prkoseći saveznoj vlasti i indijanskom suverenitetu.

1790 – Narodi Onondaga i Kajuga potvrđuju ugovorene teritorijalne sporazume sa državom Njujork u tvrđavi Stenviks. Dobar dio dobijene zemlje je prodat da bi se platili ratni dugovi ili dat vojnicima umjesto zaostalih plata.

Američki revolucionarni rat

Američka revolucija je obuhvatala period od osam godina, od bitaka kod Leksingtona i Konkorda 1775. do Pariskog ugovora 1783. godine. 1776. godine, dok je Kontinentalni kongres raspravljao o nezavisnosti nacije, naredili su generalu Vašingtonu da uredi ponovnu izgradnju tvrđave Stenviks kako bi se zaštitila severozapadna granica nove države i obezbjedilo uporište za buduće širenje na zapad. Ime tvrđave je promjenjeno u tvrđava Šajler, u čast generalmajora Filipa Šajlera, zapovjednika Sjevernog odjeljenja vojske.

1777: Prekretnica rata

U ljeto 1777. godine, britanski potpukovnik Beri Sent Ledžer (pod privremenim činom brigadnog generala) poveo je vojsku u dolinu Mohavk, izvršavajući dio plana generalmajora Džona Burgojna da kontroliše državu Njujork. Ova vojska se sastojala od oko 800 britanskih, njemačkih i kanadskih vojnika, britanskih lojalista i 800 indijanskih ratnika iz oblasti Njujorka i Velikih jezera. Pošto je tvrđavu Stenviks branio jak garnizon od skoro 800 kontinentalnih vojnika pod komandom pukovnika Pitera Gejnsvorta, Sent Ledžer je 3. augusta započeo opsadu tvrđave.

6. augusta, milicija okruga Trajon pod komandom brigadnog generala Nikolasa Herkimera je, na putu da pomogne tvrđavi Stenviks, upala u zasjedu britanskih lojalista i Indijanaca kod oneidskog sela Oriska. U bici kod Oriskanija, koja je naterala miliciju na povlačenje, jedni protiv drugih borili su se članovi porodica, prijatelji i susjedi. Narodi Konfederacije Šest nacija su se takođe borili međusobno, prekidajući mir koji ih je vezivao vijekovima. Tokom bitke, Gejnsvortov zamjenik pukovnik Marinus Vilet je vodio prepad iz tvrđave i zarobio veliki broj neprijatelja, uništio njihove logore i doveo 21 kola zaliha u tvrđavu. Opsada je završena 23. augusta, kada su kontinentalci pod komandom generalmajora Benedikta Arnolda stigli kao pojačanje garnizonu tvrđave. Pobjeda kod tvrđave Stenviks, uz poraz Burgojna i njegovu predaju kod Saratoge, direktno je dovela do saveza između Sjedinjenih država, Francuske i Holandije.

Kampanja na Saratogu, od juna do oktobra 1777. godine

Kampanja na Saratogu bila je ideja generalmajora Džona Burgojna, koji je vjerovao da se američka revolucija može završiti podjelom kolonija duž rijeke Hadson. Njegov plan je bio da krene južno iz Kanade, uz jezero Čemplejn, osvoji tvrđavu Tikonderoga, a zatim maršira na jug duž rijeke Hadson do Olbenija. Tamo je namjeravao da se pridruži sir Vilijamu Hau, koji je napredovao iz grada Njujorka, i Beriju Sent Ledžeru, koji je išao na istok duž rijeke Mohavk. Međutim, Hau se posvijetio kampanji za osvajanje Filadelfije i nikada nije ni stigao do Olbanija, a Sent Ledžer se zapetljao u uzaludnu 21-dnevnu opsadu tvrđave Stenviks, pa je bio prinuđen da se vrati u Kanadu.

Pošto je osvojio Tikonderogu sa lakoćom i brzinom koja je uzdrmla moral patriota, Burgojn je nastavio marš na jug i pobjedio američke trupe kod Hubartona i natjerao ih na povlačenje iz tvrđava Ana i

Edvard. Onda je sreća prestala da ga služi. Kolonu Hesijanaca (njemačkih plaćenika), poslanih u napad na Benington, porazile su trupe pod komandom brigadnog generala Džona Starka i potpukovnika Seta Vornera. Nastavljajući na jug, Burgojn je prešao Hadson i zaustavio trupe u blizini današnjeg Stilvotera (Njujork) gdje su Amerikanci pod komandom Horacija Gejtsa, koji je zamjenio Filipa Šajlera kao komandanta američke vojske, zauzeli položaj na visovima Bemis. Burgojn je pokušao da probije američke redove kod Freeman farme (19. septembra) i kod visova Bemis (7. oktobra). Nijedan od ta dva pokušaja nije uspio, pa se britanski komandant, nadjačan, opkoljen i bez mogućnosti za povlačenje, predao 17. oktobra 1777.

Arogantni mir

Američki revolucionarni rat se završio 1783, ali su Sjedinjene države i Indijanci nastavili borbu. Da bi prekinuli rat u Njujorku, Sjedinjene države su 1784. ugovorili Sporazum iz tvrđave Stenviks sa Konfederacijom Šest nacija. Sjedinjene države su diktirale uslove sporazuma, uzele Indijance za taoce dok se ne oslobode svi ratni zarobljenici i naterale predstavnike Šest nacija da potpišu sporazum. Šest nacija su bile naterane i da prepuste teritorije Ohaja i zapadne Pensilvanije, čime je obnovljeno širenje na zapad. Uz to, odriješeno je da narod Indijanaca pripada suverenim nacijama u okviru granica Sjedinjenih država. Sporazum iz 1784. je doveo direktno do rata sa Indijancima u Ohaju tokom 80-ih i 90-ih godina 18. vijeka.

Sporazumi i saveti iz 1788. i 1790.

Posle američke revolucije, lokacija tvrđave Stenviks se i dalje koristila za odnose sa Indijancima. Država Njujork je tu ugovorila četiri teritorijalna sporazuma sa Oneidama, Onondagama i Kajugama bez odobrenja savezne vlade. Ovi sporazumi su kasnije potvrđeni saveznim Sporazumom Kanandaigua iz 1794. Godinama kasnije, predstavnici Oneida, Onodaga i Kajuga su svakog 1. juna dolazili u tvrđavu Stenviks sa predstavnicima države Njujork da prime godišnje naknade za zemlju. Tako je zemlja koja je oslobođena sporazumima između Indijanaca i države Njujork omogućila kopanje kanala, na kraju dovodeći do otvaranja kanala Iri 1827. godine.

Ugovor iz 1784. sa Konfederacijom Šest nacija
FOTOGRAFIJA IZ NACIONALNOG ARHIVA SAD

Vodič kroz strukture tvrđave:

Tvrđava Stenviks danas izgleda uglavnom isto kao tokom Američke revolucije. Grad Rim i Nacionalna služba parkova su zajednički napravili vijernu repliku originalne tvrđave iz 1776. godine, koristeći mnoge originalne planove i dokumente. Međutim, zgrada štaba, stražarske kućice, kapija, nužnik i ravelin nisu rekonstruisani. Brojevi na ilustraciji na mapi obilaska, vezani za numerisane pasuse ispod nje, označavaju glavne dijelove tvrđave; oznake obeležavaju tehničke elemente objašnjene u sledećem glosaru.

Nasip – Uzak prostor između parapeta i šanca, namjenjen spriječavanju padanja zemlje u šanac.

Bedem – Uglovi tvrđave sa zidovima.

Barake – Drvene građevine izgrađene uz unutrašnje zidove tvrđave radi skladištenja zaliha ili smiještanja trupa.

Skriveni put – Vrsta puta koji ide oko šanca i zaštićena je malim parapetom i kosinom. Koristio se za premeštanje lake artiljerije i trupa oko tvrđave.

Zidine – Dio utvrđenja koji štiti bedeme.

Šanac – Iskop oko dela zidina ili svih zidina tvrđave koji usporava naprijedovanje napadača.

Ambrazura – Otvor u parapetu kroz koji se ispaljuju topovi. Uglovi koji se šire su omogućavali brišuću paljbu.

Ograda od kolja – Palisada zaoštrenih drvenih kočeva koji štrče unaprijed horizontalno iz grudobrana kako bi spriječile neprijatelja da iznenada zauzme tvrđavu.

Kosina – Nasip oko tvrđave sa malim nagibom koji se proteže od skrivenog puta do okolne zemlje.

Parapet – Bedem podignut na vrhu grudobrana, namijenjen zaštiti vojnika i oružja tvrđave od neprijateljske paljbe.

Stražara – Mala građevina na vrhu parapeta svakog od bedema koja štiti stražara tokom lošeg vremenja.

Istraživanje tvrđave:

1 – Centar Vilet. Krenite odavde da biste čuli osnovne informacije o tvrđavi Stenviks i Američkoj revoluciji u dolini Mohavk. Pregledajte interaktivne programe i kupite jedinstvene darove i suvenire.

2 – Pokretni most. Ne zna se kakav je pokretni most imala tvrđava Stenviks. U to vrijeme uobičajeno je korištena ova vrsta. Radila je na sistemu protivtežova sa tegovima od 550 kilograma sa svake strane, koje bi pokrenuli ljudi, a oni bi se skotrljali niz šine i podigli most. Vjeruje se da su se za spuštanje mosta koristile teške poluge, dok težina mosta ne bi ponovo povukla tegove na vrh šina.

3 – Jugoistočne barake. Ova struktura se koristila kao kasarna vojske. Ime kraj vrata (Jansen) označava komandanta čete. Na dugim slamnatim krevetima („kolevkama”) spavalo je po 10 do 12 ljudi, jedan uz drugog.

4 – Jugoistočni bedem. Pod ovim bedemom nalazila se pekara tvrđave. Hljev je bio glavni dio ishrane vojnika, i svaki je vojnik trebalo da dobije po funtu (pola kilograma) hljeba ili brašna dnevno. Veliki otvor u zidu bedema je bio ulaz u nužnik (toalet), koji nije rekonstruisan.

5 – Magacin. Ova zgrada je prvobitno korištena za skladištenje zaliha, a u njoj je možda bila i soba intendanta. Danas se tu nalaze javni toaleti.

6 – Istočna kasarna. Ovaj kompleks je sadržao siromašno najmeštene odaje oficira, odaje trgovca, odaje vojnika za čete kojima su komandovali De Vit i Bliker i odaje mlađih oficira.

7 – Skrivena kapija. Skrivena kapija/prolaz, čest kod tvrđava poput Stenviksa je korišten za zaštićeno kretanje malih grupa vojnika iz tvrđave radi, između ostalog, obnavljanja zaliha vode iz potoka tik pored tvrđave. Potpukovnik Vilet ga je koristio za šunjanje kroz britanske redove radi traženja pomoći tokom opsade. Barake sa svake strane prolaza su služile kao kasarne vojnika.

8 – Sjeveroistočni bedem. U vrijeme opsade bedem još nije bio završen. Zbog te slabosti, Britanci su usmerili početne opsadne operacije na tu tačku. Britanski top je postavljen na oko 600 jardi (oko 500 metara) ka sjeveru, gde otprilike danas u daljini stoji visoka zgrada od crvene cigle. Glavni logor vojske Sent Ledžera je bio odmah iza te tačke.

9 – Odaje oficira. Mješavina nedostatka prostora i postelja je često dovodila do sljedeće situacije: oficiri su bili naviknuti na jednostavne vojničke krevete i jedva malo namještaja. Tokom opsade, ovaj prostor je djelilo od četiri do osam oficira.

10 – Odaje artiljerskih oficira. Tokom opsade, u ovim odajama je bio smješten podkapetan Džozef Sevidž, koji je komandovao artiljerijskom jedinicom od 30 ljudi, uglavnom podrijetlom iz Masačusetsa i Konektikata.

11 – Odaje komandanta. U ovim odajama komandujućeg oficira vjerojatno je bio smješten pukovnik Piter Gejnsvort, i one su vjerojatno bile najraskošnije namještene. Gejnsvort je vjerojatno imao i raznovrsniju hranu, jer je pisao o tome kako jede „teletinu, golubove i raznu ribu”.

12 – Štab/trpezarija. Tokom dana, ove odaje su služile i kao ured za pukovnika Gejnsvorta i kao štab za oficire. Uveče se mogla koristiti kao oficirska trpezarija i kao mjesto za društvena okupljanja.

13 – Odaje oficira. Sobu ove veličine bi obično dijelila dva do tri oficira. Prazan prostor prikazuje izgled odaja tvrđave, kakav bi bio prilikom promene garnizona od jednog puka drugom.

14 – Ognjište. Prvobitno oficirske odaje, ova soba danas čuva temelje originalnog kamina iskopanog tokom arheoloških iskopavanja 70-ih godina 20. vijeka.

15 – Sjeverozapadni bedem. Zbog magacina koji se nalazi ispod, ovaj bedem je bio meta tokom opsade, jer su Britanci pokušavali da unište zalihe baruta u tvrđavi.

16 – Zapadne barake. I one su prvobitno služile kao kasarne vojnika, namještene kolevkama prikazanim u Jugoistočnim barakama.

17 – Zapadna kasarna. I ovo su prvobitno bile odaje vojnika za četu pod komandom kapetana Grega. Danas zgrada služi kao stanica rendžera i u njoj se prikazuje kratak film o životu Amerikanaca tokom Revolucije.

18 – Jugozapadni bedem. Ispod ovoga bedema, na kome trenutno stoji jarbol sa zastavom, stoji provizorna bolnica u kojoj su lečeni vojnici. Izložene su razne medicinske alatke.

19 – Jugozapadne barake. Ova oblast je služila za svakodnevni život civilnih radnika tvrđave. U njoj se trenutno nalaze kancelarije parka i ona nije otvorena za javnost.

National Park Service
U.S. Department of the Interior

Fort Stanwix National Monument
112 E Park Street
Rome, NY 13440

EXPERIENCE YOUR AMERICA™

SVI PUTEVI VODE U RIM

Tvrđava Stenviks se nalazi u centru Rome (Njujork), na uglu James Street i Erie Boulevard. Centar Vilet i tvrđava su otvoreni svakoga dana od 9:00 do 17:00, osim Dana zahvalnosti (SAD), 25. decembra i 1. januara. GPS adresa koja vodi do centra za posjetioce je: 100 North James Street, Rome, NY 13440. Svi glavni državni putevi koji vode kroz Rome (26, 46, 49, 69, 365 i 90) će vas dovesti do spomenika. Da biste stigli u Rim preko njujorškog autoputa (90), izađite na izlaz 32 kod Vestmorlenda (Njujork) i slijedite znake do centra Rome. Parkiranje u gradu je dostupno u blizini spomenika. Autobuska stanica u ulici Liberty se nalazi na dve ulice od lokacije. Na ulici Martin, na manje od milje od lokacije, nalazi se železnička stanica Amtraka. Najbliži putnički aerodrom je u Sirakuzi (Njujork).

Više informacija:

Adresa:
National Park Service
Fort Stanwix National Monument
112 E Park Street
Rome, NY 13440
USA

Broj Telefona:
1-315-338-7730

Website:
www.nps.gov/fost
www.nps.gov/revwar
www.nps.gov

